

RAINER MARIA RILKE OP BEZOEK BIJ DE BRUGSE BEGIJNEN

Hugo Vanden Bossche

Begijnhof ten Wijngaerde (St.-Elisabethbegijnhof) in Brugge: het poortgebouw: “De zwanen verplaatsen bij het zwemmen een weinig water, zoals de begijnen, wanneer ze bewegen, een weinig stilte verplaatsen.”

Béguinage Sainte-Elisabeth, Brügge

Rainer Maria Rilke

St.-Elisabethbegijnhof, Brugge

*Das hohe Tor scheint keine einzuhalten,
die Brücke geht gleich gerne hin und her,
und doch sind sicher alle in dem alten
offenen Ulmen hof und gehen nicht mehr
aus ihren Häusern, als auf jenem Streifen
zur Kirche hin, um besser zu begreifen
warum in ihnen so viel Liebe war.*

*Dort knien sie, verdeckt mit reinem Leinen,
so gleich, als wäre nur das Bild der einen
tausendmal im Choral, der tief und klar
zu Spiegeln wird an den verteilten Pfeilern;
und ihre Stimmen gehen den immer steilern
Gesang hinan und werfen sich von dort,
wo es nicht weitergeht, vom letzten Wort,
den Engeln zu, die sie nicht wiedergeben.*

*Drum sind die unten, wenn sie sich erheben
und wenden, still. Drum reichen sie sich
schweigend
mit einem Neigen, Zeigende zu zeigend
Empfangenden, geweihtes Wasser, das
die Stirnen kühl macht und die Munde blaß.*

*Und gehen dann, verhangen und verhalten,
auf jenem Streifen wieder überquer -
die Jungen ruhig, ungewiß die Alten
und eine Greisin, weilend, hinterher -
zu ihren Häusern, die sie schnell verschweigen
und die sich durch die Ulmen hin von Zeit
zu Zeit ein wenig reine Einsamkeit,
in einer kleinen Scheibe schimmernd, zeigen.*

De hoge poort schijnt niemand te weerhouden,
de brug gaat, even gaarne, heen en weer,
en toch zijn ze zeker allen in de oude
en open iepenhof, zij gaan niet meer
hun huizen uit, behalve 't stukje dat ze
ter kerke gaan, om beter te bevatten
waarom God zoveel liefde in hen schiep.

Daar knielen ze, bedekt met zuiver linnen,
zo eender, of het beeld der enkelingen
verduizendvoud wordt in 't koraal dat diep
en klaar tot spiegel is voor de verspreide
pilaren; en hun stemmen gaan 't steeds steiler
gezag na en ze werpen, zich van daar
waar 't eindigt, van de laatste woorden, naar
de engelen, die geven ze niet terug.

Daarom is 't stil beneden, als de rug
weer wordt gestrekt. Daarom bieden ze
zwijgend,
één gevend, één ontvangend, en licht neigend
elkaar wijwater aan: hun voorhoofd vindt
er koelte in, en hun mond krijgt bleker tint.

Waarna ze, half verhuld en ingehouden,
weer 't zelfde kleine aantal meters gaan –
de jonge vrouwen kalm, onvast de oude,
en één, de oudste, dralend achteraan –
weer naar hun huizen die hen snel verzwijgen
en die elkander soms doorheen de bomen
een sprankje zuivere eenzaamheid,
wat schemerlichtend in een ruitje tonen.

Van eind juli tot midden augustus 1906 bezocht, deels op aanraden van Auguste Rodin, Maurice Maeterlinck en Emile Verhaegen, een van de grootste Duitstalige dichters, Rainer Maria Rilke (° Praag, 1875 - † Valmont bij Montreux, 1926) Vlaanderen. Hij verbleef onder meer in Oostende, Ieper, Diksmuide, Veurne, Brugge en Gent. Het jaar nadien schreef hij in Parijs over deze reis, naast heel wat proza en poëzie, de volgende vijf gedichten: *Der Turm*. *Tour St. Nicolas – Furnes* (De toren. St.-Niklaaskerk, Veurne) en *Der Platz* (Veurne), *die Marien-Prozession* (de Mariaprozessie, Gent), *Quai du Rosaire* (Rozenhoedkaai, Brugge) (een van de mooiste beiaardgedichten) en *Béguinage Sainte-Elisabeth, Brügge* (St.-Elisabethbegijnhof, Brugge), waarvan het eerste deel, samen met de Nederlandse vertaling,

hierboven is opgenomen. Deze gedichten verschenen in het tweedelige boek *Neue Gedichte* (1907-1908). Daarin verzamelde de dichter het beste werk uit een van zijn vruchtbaarste periodes, die hij grotendeels doorbracht in Parijs. De *Nieuwe Gedichten* vormen een onbetwist hoogtepunt van de 20ste-eeuwse poëzie.

In het begin van de 20ste eeuw waren de meeste Brugse begijnenhuisjes bouwvallig, was het aantal begijnen sterk gedaald en woonden er in 1922 veel arme lekenvrouwen op het hof. Van de oorspronkelijke spiritualiteit van de begijnen bleef nog maar weinig over. Rilke moet dat echter niet zo negatief ervaren hebben. Hij bezocht het begijnhof verschillende jaren vóór de Eerste Wereldoorlog. Uit het eerste deel van het gedicht waarin Rilke zich concentreert op de begijnen die er toen nog woonden, blijkt alleszins dat in 1906 de begijnen, ondanks het feit dat '*De hoge poort schijnt niemand te weerhouden*' (1ste strofe, 1ste regel), nog steeds de ingetogen rust ('*zuivere eenzaamheid*' 4de strofe, 7de regel) van het begijnenleven verkiezen boven het drukke leven in het wereldlijke Brugge.

Hugo Vanden Bossche

Literatuur

Rainer Maria Rilke: *Nieuwe Gedichten*, het eerste deel, vertaald en van commentaar voorzien door Peter Verstegen, uitgeverij Van Oorschot, Amsterdam (1997), p. 153, 287- 289

Willy Spillebeen: *Rilke Rainer Maria*, Poëziekrant, onafhankelijk tijdschrift voor Nederlandstalige poëzie en buitenlandse poëzie in Nederlandse vertaling, jaargang 27 (2003), p. 72-73, 76

Maurits Van Vossole: *Neue Gedichte – Nieuwe Gedichten – Bloemlezing*, Stichting Mercator-Plantijn vzw, Antwerpen (1983), p. 59

Hugo Vanden Bossche: *Begijnen, begijnhoven en het begijnhof van Turnhout*, vzw De Vrienden van het Begijnhof van Turnhout, in samenwerking met Brepols Publishers, Turnhout (2013), p. 41

Jean-Paul den Haerynck: *Rilke, Rainer Maria*, uit: www.literair.gent.be
- www.rilkebrugge.be